

Eindrapport

VLEERMUIZEN, STEENMARTER EN RUGSTREEPPAD IN EEN TWEETAL DEELGEBIED AAN DE WEG “DORP” TE BENSCHOP

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

VLEERMUIZEN, STEENMARTER EN RUGSTREEPPAD IN EEN TWEETAL DEELGEBIED AAN DE WEG “DORP” TE BENSCHOP

rapportnr. 2012.1439

oktober 2012

In opdracht van:
KuiperCompagnons
Postbus 13060
3004 HB Rotterdam

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456
E: info@adviesbureau-mertens.nl
I: www.adviesbureau-mertens.nl

© Adviesbureau Mertens BV, Wageningen, 2012.

Deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

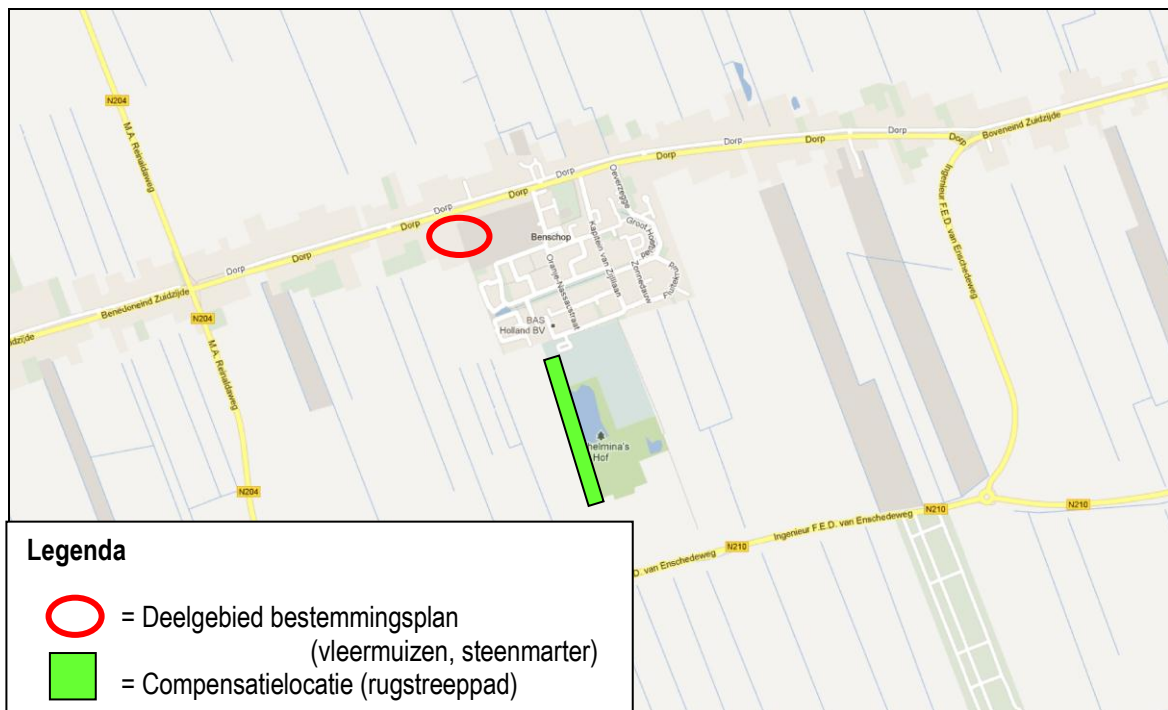
INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING.....	2
1.2 DE NADER TE ONDERZOEKEN DEELGEBIEDEN	2
1.3 OPBOUW RAPPORT	3
 2. ECOLOGIE.....	4
2.1 VLEERMUIZEN	4
2.2 STEENMARTER.....	5
2.3 RUGSTREEPPAD	5
 3 METHODE.....	6
3.1 INLEIDING.....	6
3.2 VLEERMUIZEN	6
3.3 STEENMARTER.....	6
3.4 RUGSTREEPPAD	6
 4 RESULTAAT	8
4.1 DEELGEBIED BESTEMMINGSPLAN (VLEERMUIZEN EN STEENMARTER)	8
4.2 LANDSCHAPPELIJK ONTWIKKELINGSGEBIED (RUGSTREEPPAD).....	9
 5 CONCLUSIE	11
 GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	12
 BIJLAGEN	
1. BESTEMMINGSPLANGEBIED	13
2. COMPENSATIEGEBIED	14
3. BEGRIPPEN	15

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Momenteel is een nieuw bestemmingsplan in voorbereiding voor een deel van Benschop. In het kader van de ruimtelijke procedure vormt het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten een te onderzoeken aspect. Op grond hiervan is een verkennend onderzoek uitgevoerd (NWC, 2012). Uit dit onderzoek komt naar voren dat in een deelgebied van dit bestemmingsplangebied het voorkomen van vleermuizen en steenmarter niet kan worden uitgesloten. Daarnaast is bepaald dat in dit verkennende onderzoek landschappelijk ontwikkeling is gewenst voor dit bestemmingsplan en dat ter plaatse van dit gebied of in de directe omgeving daarvan de rugstreeppad kan voorkomen. Op grond hiervan is aan Adviesbureau Mertens BV te Wageningen gevraagd om het voorkomen en het terreingebruik van vleermuizen, steenmarter en de rugstreeppad inzichtelijk te maken. In onderhavig rapport wordt verslag gedaan van een veldinventarisatie naar deze soort(groep)en.

Figuur 1. Globale ligging van de nader te onderzoeken deelgebieden.

1.2 De nader te onderzoeken deelgebieden

Perceel naast het bestaande Terbergperceel

Op het uit te breiden perceel van Terberg zal opslag + parkeren plaatsvinden. Daar zal de bestaande boerderij + opstallen worden gesloopt. Hierbij zal worden gekeken naar een goede landschappelijke inpassing.

Landschappelijk ontwikkelingsgebied ten westen van het bestaande park Wilhelmina's hof

In het landschappelijk ontwikkelingsgebied zal de agrarische functie worden omgezet naar een parkachtige inrichting. De definitieve inrichting zal nog nader worden bepaald.

Een foto-impressie van de twee deelgebieden wordt weergegeven in figuur 2.

Figuur 2. Foto-impressie van de deelgebieden (vier foto's boven: Terbergperceel, twee foto's onder: compensatiegebied) die als gevolg van de bestemmingsplanwijziging een verandering kunnen ondergaan.

1.3 Opbouw rapport

Na een korte uitleg over de ecologie van vleermuizen, steenmarter en de rugstreeppad (hoofdstuk 2) komen achtereenvolgens aan de orde:

- De onderzoeksmethoden.
- Een beschrijving van de aanwezigheid van vleermuizen, steenmarter en de rugstreeppad in de deelgebieden.
- De conclusie over de betekenis van de deelgebieden voor vleermuizen, steenmarter en de rugstreeppad.

In Bijlage 2 wordt een overzicht gegeven van de gehanteerde begrippen.

2. ECOLOGIE

2.1 Vleermuizen

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, welke een groot en constant voedselaanbod opleveren.

Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Door de landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden zijn daarom bijvoorbeeld onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen. Alleen de grootoorvleermuis maakt gebruik van zowel bomen als gebouwen. Vooral vrouwtjes zitten veel bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht.

Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegrouten, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen foerageerplaatsen en kolonies wel meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende de gehele nacht gefoerageerd. Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegrouten weer terug naar de kolonie.

Tegen de herfst breekt het paarseizoen aan. Vleermuizen leven dan solitair of in kleine groepjes. De paring vindt in de herfst plaats, in tegenstelling tot de meeste andere zoogdieren. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen. Een voorbeeld hiervan is de ruige dwergvleermuis. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt. De vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats.

Kort na het paarseizoen tot enkele maanden later, als de winter aanbreekt, trekken de vleermuizen naar ruimten met een stabiel klimaat als (ijs)kelders, grotten en bunkers om daar door middel van de winterslaap de winter door te brengen. Vleermuizen gebruiken dus verblijfplaatsen eveneens in de winter, wanneer zij hun winterslaap houden. De plaatsen zijn donkere, koele ruimten met een constant microklimaat. Afhankelijk van de soort zijn dit gebouwen (bunkers, grotten e.d.) of dikke bomen. Slechts zeer sporadisch komen de winterverblijfplaatsen overeen met de zomerverblijfplaatsen.

Doordat vleermuizen voor hun oriëntatie gebruik maken van echolocatie zijn vleermuizen gevoelig voor ingrepen in het landschap. Oriëntatie vindt plaats aan de hand van opgaande elementen als bijvoorbeeld bomenlanen en houtwallen. Verlies daarvan resulteert in verminderde oriëntatiemogelijkheden. Oriëntatie is noodzakelijk om van kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en om voedsel te vinden.

Bij de afweging van de effecten van ruimtelijke ingrepen in natuur en landschap spelen derhalve opgaande elementen een belangrijke rol. Vleermuizen worden meer en meer betrokken bij de besluitvorming rond ingrepen in het landelijk en stedelijk gebied. Alle soorten zijn namelijk nationaal en internationaal streng beschermd via de Flora- en faunawet en de Habitatrichtlijn.

2.2 Steenmarter

De steenmarter is een martersoort die nabij de mensen voorkomt. Het is een marter die voornamelijk 's nachts actief is en dan op zoek gaat naar vogels, eieren, kleine zoogdieren. De steenmarter leeft echter ook van plantaardige producten als bessen. Afhankelijk van het voedselaanbod verschilt het leefgebied in omvang van één tot anderhalve kilometer van de nestplaats. Nestplaatsen zijn te vinden op zolders, in schuren en verlaten gebouwen. Soms worden meerdere nestplaatsen door elkaar gebruikt.

2.3 Rugstreeppad

De rugstreeppad is een amfibieënsoort die in Nederland leeft aan de rand van zijn verspreidingsgebied. De rugstreeppad komt vooral voor in midden- en West-Europa. Met name komt de soort voor in Spanje, Portugal, Frankrijk, België, Duitsland. De verspreiding van de rugstreeppad geeft al aan dat de rugstreeppad een soort is van warme en droge gebieden. Het is daarnaast een typische pionierssoort van open gebieden. In deze gebieden heeft de rugstreeppad een voorkeur voor los en zanderig bodemsubstraat. Ondanks dat de rugstreeppad in Nederland aan de rand van zijn verspreidingsgebied zit, komt hij relatief veel voor in Nederland. Gebieden waar de rugstreeppadden talrijk voor kunnen komen zijn de meeste zandgronden, opgehoogde dijken, terreinen of bewerkte terreinen alwaar hij zich gedraagt als cultuurvolger. Hoewel de rugstreeppad in Nederland een algemene verschijning is, is dit niet het geval bij onze buurlanden. Het vermoeden bestaat zelfs dat de soort daar in aantal afneemt. Het gevolg is dat de rugstreeppad is opgenomen in bijlage 4 van de Habitatrichtlijn. Dit betekent dat deze pad in Nederland zwaar beschermd is via de Flora- en faunawet.

3 METHODE

3.1 Inleiding

Ten behoeve van de inventarisatie van vleermuizen, steenmarter en de rugstreeppad zijn vijf inventarisatieronden uitgevoerd in een tweetal perioden (voorzomer en herfst). In tabel 1 wordt van deze inventarisatieronden een overzicht gegeven.

Tabel 1. Overzicht inventarisatieronden naar het voorkomen van vleermuizen, steenmarter en de rugstreeppad in en rond een tweetal deelgebieden aan de weg "Dorp" te Benschop.

Datum	Vleermuizen	Steenmarter	Rugstreeppad
Voorzomer			
- Donderdag 14 juni 2012	Kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	Afzoeken sporen	Zie par. 3.4
- Zondag 24 juni 2012	Kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	Zichtwaarnemingen	Zie par. 3.4
- Donderdag 26 juli 2012	Kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	Zichtwaarnemingen	Zie par. 3.4
Herfst			
- Donderdag 14 augustus 2012	Balts-, paar en foerageerplaatsen	Zichtwaarnemingen	-
- Maandag 10 september 2012	Balts-, paar en foerageerplaatsen	Zichtwaarnemingen	-

3.2 Vleermuizen

Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek (Petterson D-240). Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere foerageerplaatsen, vliegroutes en verblijfplaatsen worden opgespoord.

De methode voor het inventariseren van vleermuizen sluit aan bij het Inventarisatie Protocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus, 2012).

3.3 Steenmarter

Op 14 juni 2012 zijn alle gebouwen onderzocht op sporen en zichtwaarnemingen van steenmarters. Gedurende de verschillende overige veldbezoeken (24 juni 26 juli 14 augustus 10 september 2012) is er gericht gezocht naar sporen van steenmarters en is er tevens uitgekeken naar zichtwaarnemingen.

3.4 Rugstreeppad

Het inventariseren van rugstreeppad vond plaats met behulp van een viertal methoden dat gedurende de voorzomer van 2012 wordt toegepast gedurende een drietal bezoeken op 14, 24 juni en 26 juli 2012 (temperatuur boven 18°C en hoge luchtvochtigheid):

1. Het zoeken naar eiklompjes van kikkers en paddensnoeren.
2. Het vissen m.b.v. een schepnet om larven en adulten te vangen.
3. Het 's nachts afzoeken van wateren met een sterke lamp op voornamelijk salamanders).
4. Het luisteren naar de koorzang van padden. De roepactiviteit werd gestimuleerd d.m.v. het afspelen van koorgeluiden.

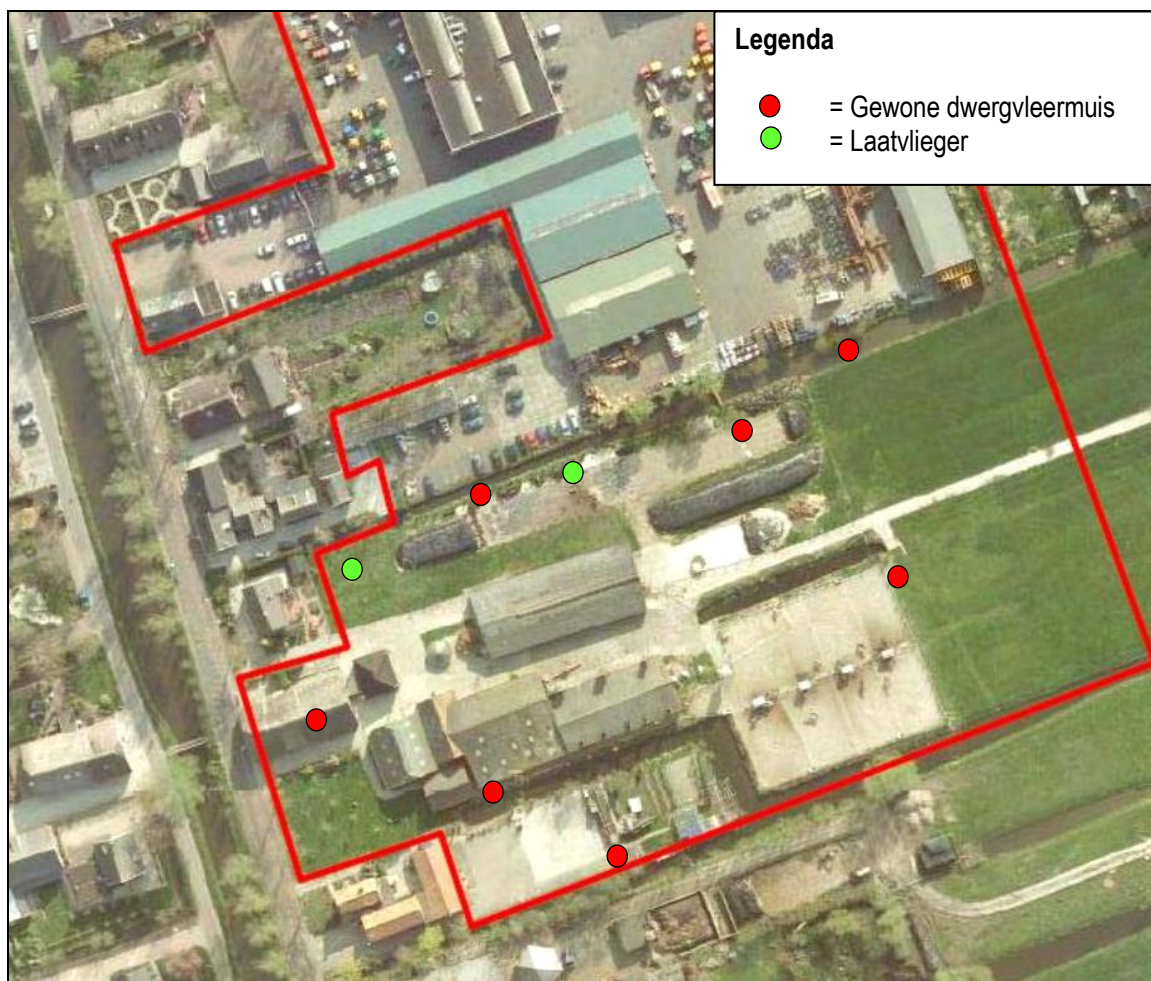
De methode voor het inventariseren van amfibieën sluit aan bij de beschreven methode door Lenders e.a. (1993) en Diepenbeek & Delft (2006).

4 RESULTAAT

4.1 Deelgebied bestemmingsplan (vleermuizen en steenmarter)

Vleermuizen voorzomer

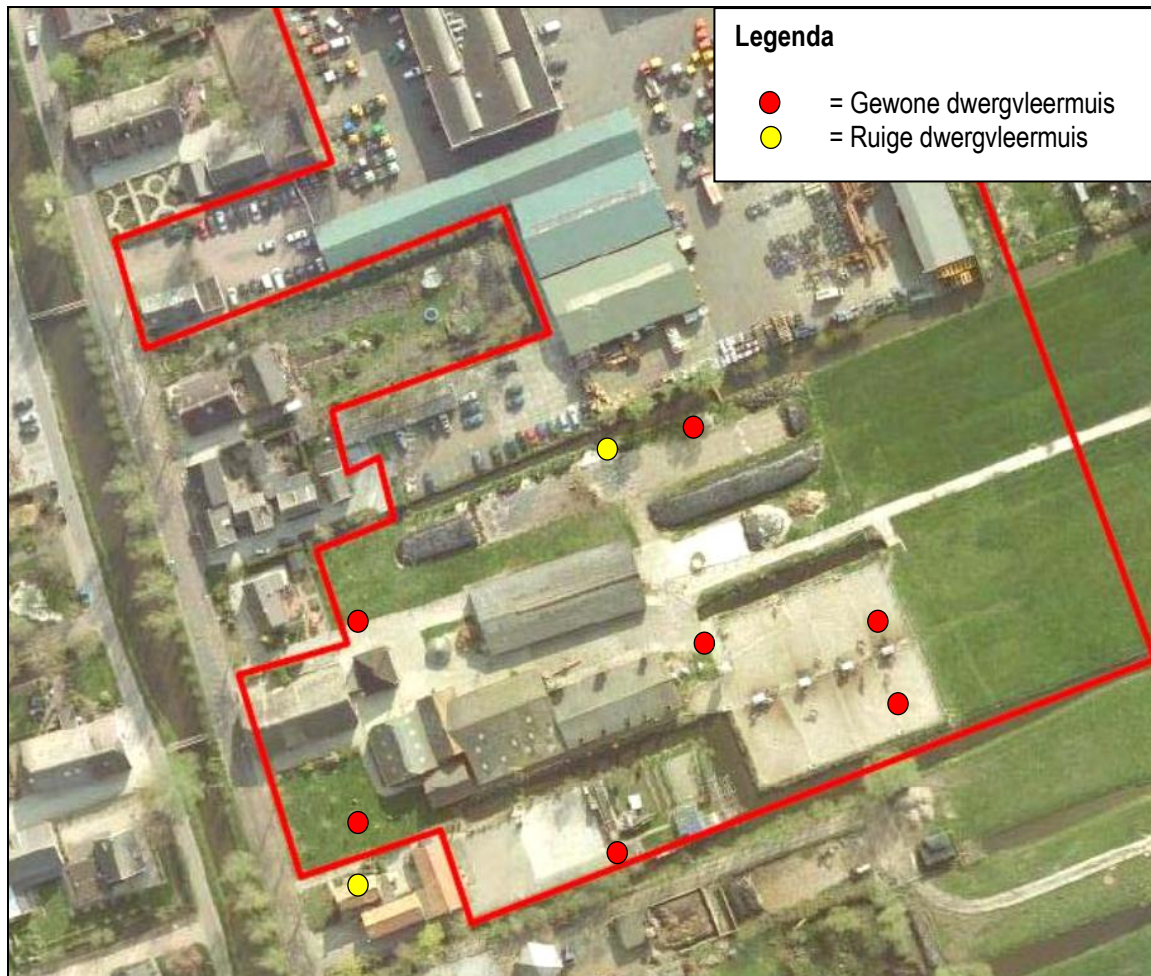
Er zijn twee soorten vleermuizen vastgesteld. Het betreft de gewone dwergvleermuis en laatvlieger. De gewone dwergvleermuis is verspreid foeragerend aangetroffen. Er zijn geen aanwijzingen gevonden van het voorkomen van kolonies of vliegroutes. Laatvlieger is foeragerend en overvliegend vastgesteld. In figuur 3 worden de foerageerplaatsen weergegeven.

Figuur 3. Foerageerplaatsen van vleermuizen in de voorzomer in en direct rond de deellocatie (deel links onder) binnen het bestemmingsplangebied (rood kader).

Vleermuizen herfst

Er zijn in de herfst gewone dwergvleermuizen en ruige dwergvleermuizen aangetroffen. Er werden enkele foeragerende dieren gelokaliseerd van beide soorten. Er zijn geen balts- en / of paarplaatsen aangetroffen. In figuur 4 worden de waarnemingen weergegeven.

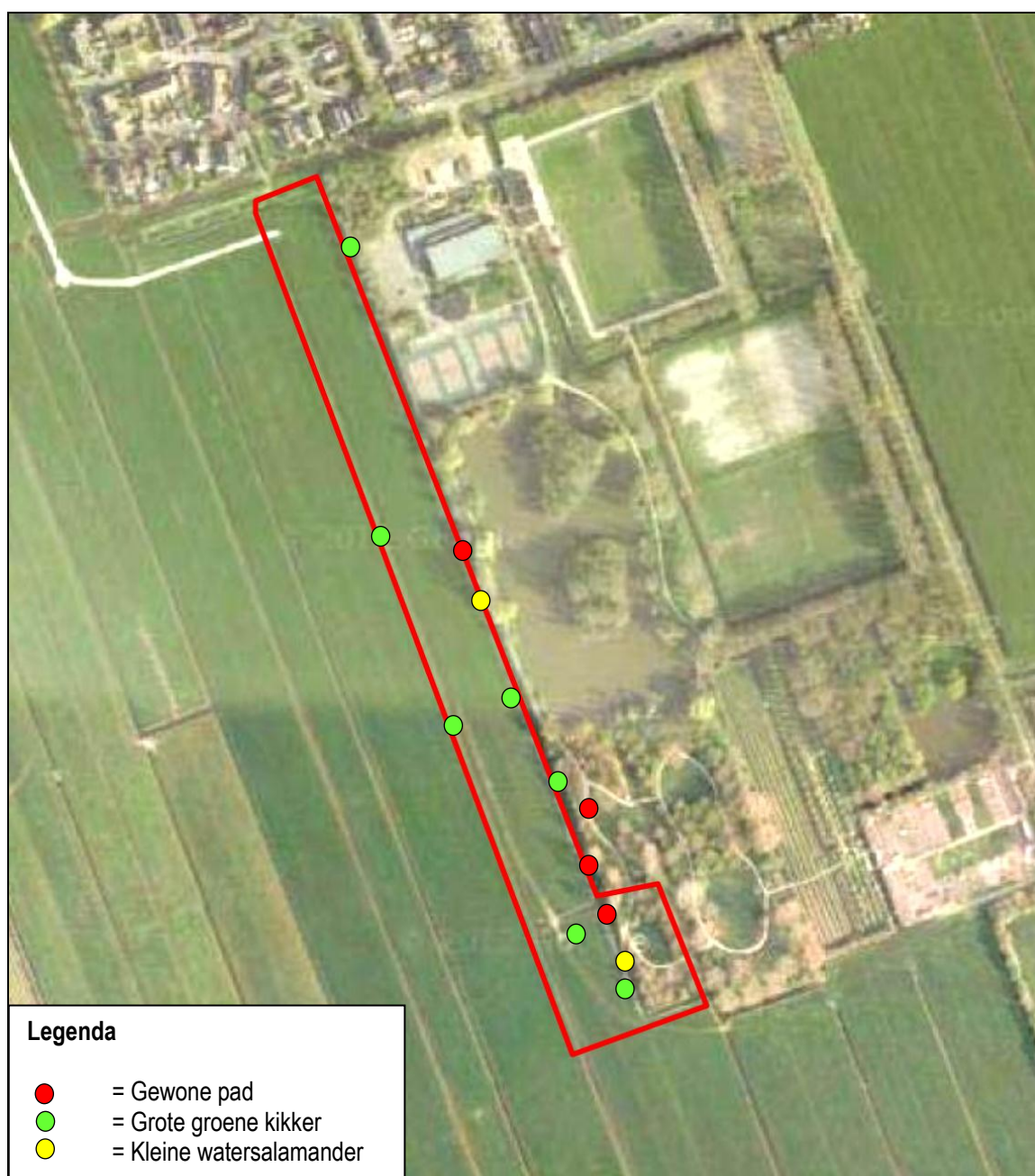
Figuur 4. Foerageerplaatsen van vleermuizen in de herfst in en direct rond de deellocatie (deel links onder) binnen het bestemmingsplangebied (rood kader).

Steenmarter

Steenmarter is niet vastgesteld. Tevens zijn er geen aanwijzingen gevonden van het voorkomen van steenmarters.

4.2 Landschappelijk ontwikkelingsgebied (rugstreeppad)

Binnen of direct rond het compensatiegebied is de rugstreeppad niet vastgesteld. Wel werden de licht beschermde gewone pad, grote groene kikker en kleine watersalamander aangetroffen. Deze soorten zijn niet bedreigd.

Figuur 5. Waarnemingen amfibieën binnen en direct rond het compensatiegebied.

5 CONCLUSIE

Momenteel wordt een nieuw bestemmingsplan voorbereid voor een deel van Benschop. Op grond hiervan is een verkennend onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten. Uit dit onderzoek komt naar voren dat in een deelgebied van dit bestemmingsplangebied het voorkomen van vleermuizen en steenmarter niet kan worden uitgesloten. Daarnaast is bepaald dat in dit verkennende onderzoek landschappelijk ontwikkeling is gewenst voor dit bestemmingsplan en dat ter plaatse van dit gebied of in de directe omgeving daarvan de rugstreeppad kan voorkomen. In onderhavig rapport wordt verslag gedaan van een veldinventarisatie naar deze soort(groep)en in deze deelgebieden.

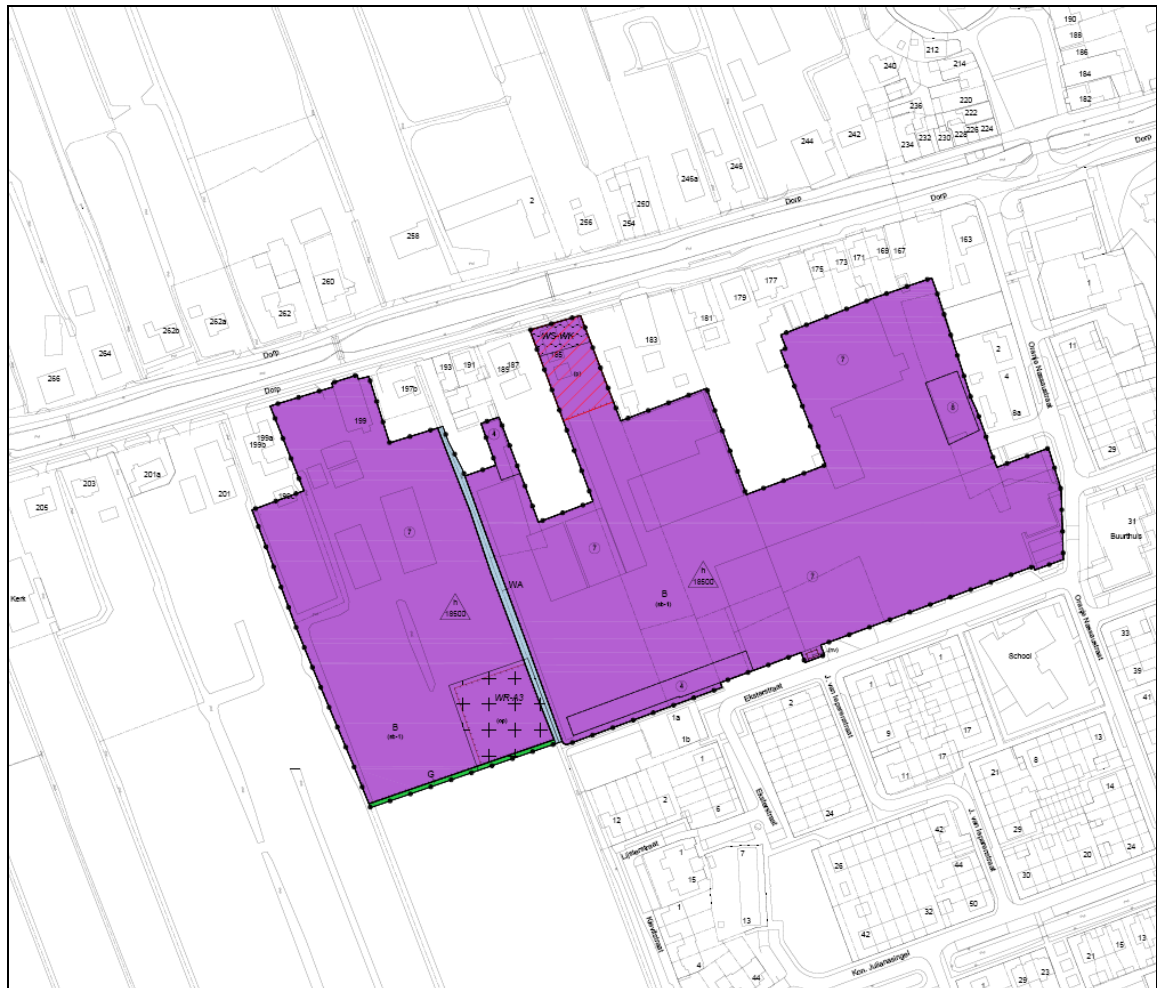
Uit het onderzoek komt naar voren dat alleen vleermuizen zijn aangetroffen in het deelgebied van het herbestemmingsgebied. Het betreft foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen zijn niet aangetroffen. Gedurende en na de reconstructie is het mogelijk dat vleermuizen in dit deelgebied en in de directe omgeving blijven foerageren. Effecten op vleermuizen kunnen dan worden uitgesloten. Rugstreeppad is niet vastgesteld in het landschappelijk ontwikkelingsgebied.

Op grond van bovenstaande kan worden gesteld dat de uitvoering van het plan niet in strijd is met het gestelde binnen de Flora- en faunawet.

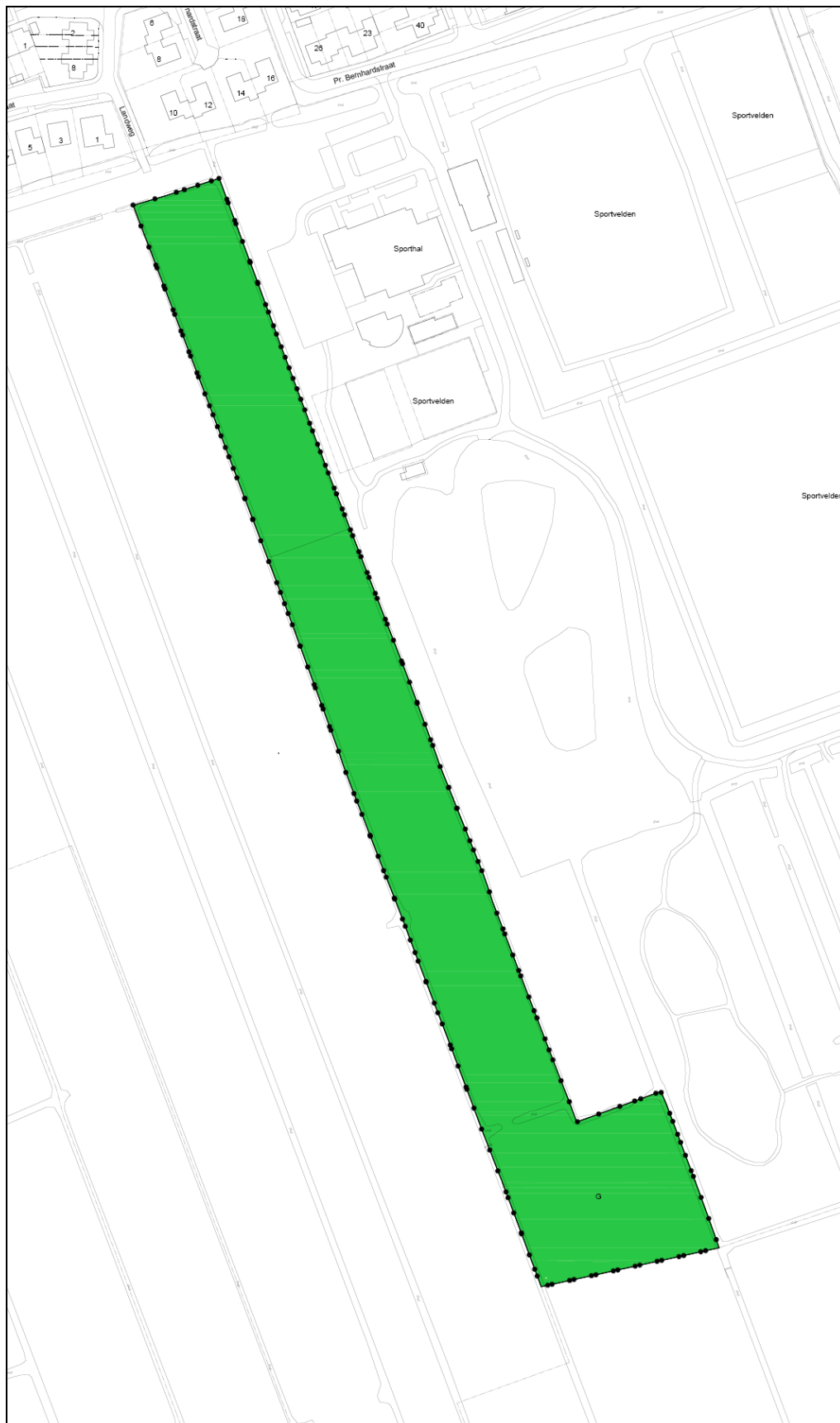
GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Diepenbeek, A., van, Delft, J. van, 2006. Het waarnemen van amfibieën en reptielen. Stichting RAVON, Nijmegen.
- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Gerstmeier, R., Romig, T., 1997. Zoetwatervissen van Europa, Tirion, Baarn, 1-368.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 2009. Besluit Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Lenders, H.J.R., Marijnissen, C.C.H., Felix, R.P.W.H., 1993. Waarnemen van amfibieën en reptielen in het veld. Stichting RAVON, Nijmegen, 4^e druk, 1-77.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 1998. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten en diersoorten (Flora en Faunawet). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 402, 1-37.
- NWC, 2012. Quickscan flora- en fauna in het kader vansloopwerkzaamheden aan de weg "Dorp" te Benschop. Dordrecht, 1-23.
- Netwerk Groene Bureaus, 2012. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.

BIJLAGE 1. BESTEMMINGSPLANGEBIED

BIJLAGE 2. COMPENSATIEGEBIED

BIJLAGE 3. BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een vleermuis al roepend rondvliegt in de herfst en die doorgaans wordt verdedigd tegen andere mannetjes.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute) of een route in een andere tijd; bijvoorbeeld tussen foerageerplaatsen.
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar)). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij wind en koud weer, oriëntatie in verband met de echolotatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Voorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwemt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en temperatuurwisselingen zijn nihil.

Zomerverblijfplaats Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601